

Stanovisko Výboru regiónov „Európske zoskupenie územnej spolupráce: nový impulz pre územnú spoluprácu v Európe“

(2008/C 257/03)

VÝBOR REGIÓNOV

- trvá na požiadavke rýchleho a jednotného uplatnenia nariadenia na celom území Únie v súlade s európskym charakterom nového nástroja,
- zdôrazňuje, že EZÚS tým, že územnej spolupráci medzi inštitucionálnymi aktérmi na rôznych úrovniach dvoch alebo viacerých členských štátov prepožičiava komunitárny právny charakter, môže podnietiť proces horizontálnej európskej integrácie pri súčasnom uplatnení zásad subsidiarity a blízkosti k občanom,
- zdôrazňuje, že možnosť zapojiť rôzne inštitucionálne úrovne do jedinej štruktúry zoskupenia pre spoluprácu otvára priestor novým podobám viacúrovňového riadenia, kde môžu európske miestne a regionálne orgány zohrať dôležitú úlohu iniciátora pri vypracovaní a uplatňovaní politík Únie, a tým prispieť k otvorenejšiemu, participatívnejšiemu, demokratickejšiemu, zodpovednejšiemu a transparentnejšiemu európskemu riadeniu,
- potvrdzuje svoj zámer zohrávať zásadnú úlohu pri informovaní o nástroji EZÚS a jeho propagácii prostredníctvom politickej aktivizácie, iniciatív v oblasti komunikácie, vytvárania sietí na výmenu skúseností a osvedčených postupov, študijných činností,
- vyzýva Európsku komisiu, aby iniciovala strategickú úvahu o EZÚS v nasledujúcej zelenej knihe o európskej územnej súdržnosti.

Spravodajkyňa: pani Mercedes BRESSO, predsedníčka regiónu Piemonte (IT/SES)

VÝBOR REGIÓNOV

Výzvy Európy a potreba európskej integrácie

1. s nadšením víta prijatie nariadenia o Európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS); ktoré je účinnou odpoveďou na zásadnú požiadavku prehĺbenia procesu európskej integrácie pri zachovaní regionálnej rozmanitosti prispôbením súčasných modelov vládnutia výzvam, ktorým čelí Európska únia;

2. berie na vedomie skutočnosť, že Európska únia čelí zmenám, ktoré majú zásadný význam pre jej budúcnosť: stačí pomyslieť na novú Lisabonskú zmluvu, podpísanú 13. decembra 2007, nedávne rozšírenie Schengenského priestoru o deväť nových krajín, prijatie eura Cyptom a Maltou na začiatku roku 2008, prebiehajúce preskúmanie rozpočtu;

3. víta v podstate skutočnosť, že v novej Lisabonskej zmluve sa v článku 3 Zmluvy o Európskej únii územná súdržnosť začleňuje medzi ciele Únie a uznáva, že je potrebné venovať osobitnú pozornosť potrebám cezhraničných regiónov; ide o otvorené uznanie skutočnosti, že pri vypracovávaní politických opatrení Únie je potrebné podporovať harmonický a vyvážený rozvoj polycentrického európskeho územia. Ďalej vyzýva Komisiu, aby vypracovala návrhy aktivít a opatrení na európskej úrovni, ktoré by sa doň v budúcnosti dali zahrnúť;

4. uznáva, že budúcnosť Európskej únie a jej územných celkov závisí od posilnenej synergie medzi opatreniami kohéznej politiky a stratégiou podpory konkurencieschopnosti ako aj od rozvoja odvetvových politík, ktoré by predovšetkým v znevýhodnených oblastiach umožnili čeliť výzvam globalizácie v súlade s cezhraničným, nadnárodným a medziregionálnym prístupom; konštatuje, že cezhraničná, nadnárodná a medziregionálna spolupráca bola a aj naďalej je prínosom – európskym, politickým, inštitucionálnym, hospodárskym a spoločensko-kultúrnym.

5. pripomína, že územná súdržnosť je ústrednou témou Územnej agendy Európskej únie. Tá vyslovuje požiadavku, aby územná súdržnosť zohrávala výraznejšiu úlohu v rámci budúcej európskej kohéznej politiky a iných politík Spoločenstva;

6. nazdáva sa, že územná súdržnosť je zásadným predpokladom pre dosiahnutie cieľov hospodárskeho rastu a solidarity ako aj pre vytvorenie sociálneho trhového hospodárstva

s vysokou konkurencieschopnosťou s cieľom dosiahnuť plnú zamestnanosť, sociálny pokrok a trvalo udržateľný rozvoj;

7. tvrdí, že územná súdržnosť môže zároveň posilniť konkurencieschopnosť a trvalú udržateľnosť regiónov Európy, v súlade s cieľmi novej Lisabonskej stratégie aktualizovanej členskými štátmi v roku 2008;

8. považuje územnú spoluprácu a predovšetkým cezhraničnú spoluprácu za kľúčový prvok európskej integrácie a politickú prioritu EÚ a pripomína veľký význam územnej spolupráce v prípade najvzdialenejších regiónov, ostrovov a horských oblastí;

9. vyzýva Európsku komisiu, aby iniciovala strategickú úvahu o EZÚS v nasledujúcej zelenej knihe o európskej územnej súdržnosti;

Politický a strategický význam EZÚS

10. vyjadruje svoju podporu územnej spolupráci ako základnému nástroju kohéznej politiky na riešenie otázok s výrazným územným rozmerom v kľúčových sektoroch z hospodárskeho, sociálneho, kultúrneho a environmentálneho hľadiska;

11. zdôrazňuje, že územná spolupráca je vhodnou odpoveďou na požiadavku, aby pridelovanie prostriedkov v plánovacom období 2007 – 2013 bolo vyváženejšie z geografického hľadiska;

12. víta skutočnosť, že sa plánovacom období 2007 – 2013 ráta s výrazným posilnením územnej spolupráce v rámci kohéznej politiky prostredníctvom:

- integrácie iniciatívy Spoločenstva INTERREG, ktorá sa stáva po všetkých stránkach prvoradým politickým cieľom (cieľ 3) európskej kohéznej politiky,
- výrazného zamerania iniciatív v rámci územnej spolupráce na dosahovanie Lisabonských a Göteborgských cieľov,
- konsolidácie územnej spolupráce a jej prepojenia s ďalšími príslušnými politickými opatreniami EÚ v rámci iniciatívy „Regióny, protagonisti ekonomickej zmeny“,
- posilnenia štruktúr spolupráce, mechanizmov fungovania a procesov kapitalizácie, a to aj prostredníctvom programov na zapojenie do siete 27 členských štátov (Urbact, Interact, ESPON);

13. nazdáva sa, že nariadenie (ES) č. 1082/2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS) predstavuje významný právny nástroj na posilnenie spolupráce medzi územnými celkami v Európe prostredníctvom jednotnej právnej úpravy Spoločenstva, ktorá je priamo uplatniteľná vo všetkých členských štátoch;

14. domnieva sa, že jeho predvídateľný potenciál sa navyše posilňuje priamou nadväznosťou na *acquis communautaire*, čo mu dáva väčšiu účinnosť a schopnosť právnej integrácie, väčšiu hĺbku a dynamiku než majú klasické nástroje spolupráce;

15. poukazuje na skutočnosť, že predchádzajúci právny rámec, ktorý sa týmto nariadením ostatne neruší, často viedol k situáciám právnej neistoty;

16. víta skutočnosť, že nariadenie o EZÚS obsahuje veľkú časť toho, čo *acquis* Rady Európy zaviedol v oblasti územnej spolupráce. Právo územných samospráv na spoluprácu presahujúcu hranice štátu bolo vlastne po prvýkrát uznané v rámci Rady Európy v Európskej rámcovej dohode o cezhraničnej spolupráci územných samospráv z roku 1980 a v doplnujúcich protokoloch k tejto dohode z rokov 1995 a 1998.

17. poukazuje na skutočnosť, že EZÚS je nástrojom, ktorý vedie k vytvoreniu štruktúry európskej spolupráce, ktorej cieľom je umožniť zaoberať sa tradičnými legislatívno-administratívnymi problémami súvisiacimi uskutočňovaním a so správaním cezhraničných, nadnárodných a medziregionálnych programov a projektov ako aj s územnou spolupracou všeobecne a riešiť ich;

18. zdôrazňuje, že EZÚS prispieva k zvyšovaniu stability a istoty iniciatív v rámci územnej spolupráce prostredníctvom vytvárania zoskupení pre spoluprácu s právnou subjektivitou ako aj potrebnými prostriedkami na realizáciu projektov a opatrení s finančným príspevkom Spoločenstva alebo aj bez neho,

19. opakovane zdôrazňuje, že EZÚS môže poskytnúť účinnú platformu na koordináciu a realizáciu európskych, vnútroštátnych a regionálnych politických opatrení v mnohorakých kľúčových oblastiach, ako sú napríklad infraštruktúra, konkurencieschopnosť podnikov, výskum a inovácia, vzdelávanie, ochrana životného prostredia a predchádzanie rizikám, energetické a dopravné siete, zdravotníctvo a sociálna oblasť, trvalo udržateľný a polycentrický mestský rozvoj;

20. pripomína, že európske programy ako INTERREG podnietili vytváranie mnohých štruktúr, dohôd, dohôd, ktorých cieľom je dať reálnu podobu cezhraničnej a medziregionálnej spolupráci medzi územnými celkami v oblastiach spoločného záujmu;

21. nazdáva sa, že EZÚS by mohlo poskytnúť novú príležitosť na právne štruktúrovanie a koherentný rozvoj európskych regiónov, ktoré v minulých rokoch v rámci iniciatív zameraných na spoluprácu rozhodnou mierou prispeli k posilneniu skutočnej spolupráce v širokom spektre činností, zlepšeni susedských vzťahov medzi štátmi, zblíženiu národov, prenosu vedomostí a výmene osvedčených postupov;

22. zdôrazňuje, že účelom nariadenia o EZÚS nie je obmedzovať existujúce európske regióny v ich činnosti či fungovať ako dodatočná administratívna štruktúra, ale ponúknuť spoľahlivú možnosť pre rozvoj transeurópskej územnej spolupráce;

23. zdôrazňuje, že EZÚS predstavuje účinný nástroj na presadzovanie decentralizovanej spolupráce vo viacerých oblastiach politiky v celej Európskej únii, a to na základe stabilných štruktúr, ktoré dokážu podnietiť občanov angažovať sa a prijímať spoločné rozhodnutia, ktoré budú v plnej miere realizované, a dokonca môžu viesť k dlhodobej strategickej spolupráci;

24. upozorňuje, že EZÚS by mohlo a malo byť operatívnym nástrojom prvej úrovne, keďže rôznym oblastiam EÚ umožňuje prístup na trh s úvermi, aby mohli financovať infraštruktúru alebo služby všeobecného záujmu, a aby mohli zároveň vytvárať potrebné príjmy na zlepšenie finančnej situácie týchto opatrení;

25. zdôrazňuje, že prvé opatrenie, ktoré je na úrovni Spoločenstva potrebné implementovať, sa týka podpory prednostného využívania EZÚS ako nástroja spolupráce z dôvodov množstva výhod vďaka zjednodušeniu riadenia politik, plánov a projektov, ako aj vďaka zovšeobecneniu osvedčených administratívnych postupov v celej EÚ;

26. nazdáva sa, že prijatie nástroja EZÚS môže viesť k tomu, že existujúce štruktúry spolupráce budú nielen pôsobiť zosúladejšie a účinnejšie, aby sa dosiahla racionálnosť a neplytľavosť prostriedkami; ale tiež zvýšia kvalitu dosiahnutých výsledkov;

27. opakovane pripomína, že EZÚS môže výraznejším zapojením miestnych a regionálnych orgánov ako aj hospodárskych a sociálnych partnerov na regionálnej úrovni rozhodným spôsobom prispieť k efektívnejšiemu pridelovaniu a riadeniu finančných prostriedkov;

28. zdôrazňuje, že EZÚS tým, že územnej spolupráci medzi inštitucionálnymi aktérmi na rôznych úrovniach dvoch alebo viacerých členských štátov prepožičiava komunitárny právny charakter, môže podnietiť proces horizontálnej európskej integrácie pri súčasnom uplatnení zásad subsidiarity a blízkosti k občanom;

29. súhlasí, že prostredníctvom nástroja, ktorý predstavuje EZÚS, môžu európske miestne a regionálne orgány zohrať dôležitú úlohu iniciátora pri vypracovaní a uplatňovaní politik Únie, a tým prispieť k otvorenejšiemu, participatívnejšiemu, demokratickejšiemu, zodpovednejšiemu a transparentnejšiemu európskemu riadeniu;

30. zdôrazňuje, že možnosť zapojiť rôzne inštitucionálne úrovne do jednej štruktúry zoskupenia pre spoluprácu otvára priestor novým podobám viacúrovňového riadenia, kde zainteresované strany prispievajú v závislosti od svojich právomocí k celkovému úspechu projektu.

Snaha o uplatňovanie nariadenia v duchu Spoločenstva

31. Zdôrazňuje, že samotná forma právneho nástroja nariadenia zaručí jednotnú úpravu územnej spolupráce vo všetkých členských štátoch a zníži rozdiely spôsobené roztrieštenosťou predpisov, prvýkrát tak existuje spoločný nástroj s takýmto širokým geografickým dosahom;

32. domnieva sa, že implementácia nariadenia by mala byť zároveň vhodne koordinovaná, aby jednotlivé právne akty vypracované členskými štátmi s cieľom uplatňovať nariadenie (ES) č. 1082/2006, mohli byť spojené dohromady bez toho, aby spôsobili nekompatibilitu alebo prekážky;

33. trvá na požiadavke rýchleho a jednotného uplatnenia nariadenia na celom území Únie v súlade s európskym charakterom nového nástroja;

34. konštatuje, že je dôležité vhodnou formou a hneď od začiatku zapojiť do uplatňovania nového nástroja Spoločenstva aj tretie krajiny v súlade s postupmi uvedenými v preambule nariadenia o EZÚS,

35. berie na vedomie skutočnosť, že niektoré členské štáty už prijali ustanovenia na uplatňovanie nariadenia, ale si vyhradzuje právo analyzovať tieto opatrenia s cieľom zhodnotiť ich súlad s cieľmi zjednocovania predpisov a podpory územnej spolupráce;

36. vyjadruje svoje poľutovanie nad skutočnosťou, že väčšina členských štátov zatiaľ neprijala ustanovenia na implementáciu nariadenia a vyzýva príslušné orgány, aby tak urobili bez ďalších prieťahov a bez administratívnych prekážok a administratívneho zaťaženia pri vytváraní EZÚS a zaistení ich plnej funkčnosti;

37. zdôrazňuje, že EZÚS bolo vytvorené aj s cieľom zjednodušiť postupy riadenia a realizácie iniciatív v rámci územnej spolupráce, a preto žiada rozsiahlejšiu spoluprácu medzi

rôznymi národnými, regionálnymi a miestnymi orgánmi v rámci každého štátu a príslušných právomocí;

38. preto pokladá spoluprácu a vzájomné poskytovanie informácií medzi členskými štátmi za nevyhnutné rovnako ako priame zapojenie miestnych a regionálnych orgánov;

39. pripomína, že legislatíva Spoločenstva oznámením o EZÚS privádza do života novú kategóriu právnických osôb, ktorá by napriek výrazným odkazom na vnútroštátne práva mala byť posudzovaná v podstatne jednotne v jednotlivých členských štátoch v súlade so zásadami priamej uplatniteľnosti a priamej účinnosti;

40. zdôrazňuje, že článok 2 nariadenia stanovuje presnú hierarchiu, na základe ktorej nielen právne predpisy Spoločenstva ale aj ustanovenia dohôd a stanov vznikajúcich EZÚS majú prednosť pred právom členského štátu, kde má sídlo EZÚS, ktoré je uplatniteľné len v prípadoch, ktoré nie sú upravené v nariadení alebo sú v ňom upravené len čiastočne;

41. zdôrazňuje, že ustanovenia nariadenia, ktoré neodkazujú na vnútroštátne právo, sa uplatňujú priamo na každú žiadosť o zriadenie EZÚS;

42. nazdáva sa, že nariadenie prisudzuje potenciálnym členom EZÚS, ktorí sa nachádzajú na území aspoň dvoch členských štátov, reálne okamžité uplatniteľné právo vytvorí EZÚS v súlade s ustanoveniami nariadenia;

43. pripomína, že nesplnenie povinnosti členských štátov prijať vhodné vykonávacie ustanovenia brzdí potenciál koncepcie EZÚS, a preto žiada Európsku komisiu, aby vyzvala členské štáty k plneniu ich záväzných povinností v tejto veci;

44. nazdáva sa, že Európska komisia môže zohrávať rozhodujúcu úlohu pri dosahovaní plnej funkčnosti EZÚS v súlade s pôvodným duchom nariadenia;

45. vyzýva Európsku komisiu, aby nábádala členské štáty k prijatiu potrebných vykonávacích opatrení a zároveň poskytla vhodnú podporu zodpovedným vnútroštátnym orgánom prostredníctvom prijatia usmernení, pravidiel výkladu, technických pokynov. Na tento účel by Komisia mohla využiť výsledky činnosti skupiny expertov pre EZÚS vytvorenej Výborom regiónov;

46. dúfa, že Európska komisia zvažuje možnosť začať potrebné konania o porušení proti členským štátom, ktoré bezdôvodne nespĺnili svoju povinnosť prijať potrebné vykonávacie opatrenia na implementáciu nariadenia v prípade, že by naďalej pretrvávala takáto situácia.

Podpora využívaniu EZÚS

47. zastáva názor, že využívanie Európskeho zoskupenia územnej spolupráce možno podporiť špecifickými opatreniami Spoločenstva v oblasti komunikácie a vzdelávania ako aj každým iným vhodným opatrením vrátane právnych, ekonomických a finančných stimulov;

48. v tejto súvislosti sa domnieva, že základné ekonomické a finančné stimuly možno rozdeliť do dvoch veľkých skupín. Preto navrhuje, aby prvá skupina predpokladala existenciu špecifického programu financovaného z fondov Spoločenstva, z ERDF, ktorý by prispieval k vytváraniu nových EZÚS alebo konverzii perspektívnych projektov spolupráce riadených podľa starých, konvenčných vzorov;

49. uvádza, že druhá skupina ekonomických a finančných stimulov by vyžadovala, aby sa do verejných konaní vypísaných Komisiou začlenilo kritérium vyššej efektívnosti pri vyhodnocovaní predkladaných projektov, ktoré zahŕňajú vytvorenie EZÚS a tiež predpoklad trvalej udržateľnosti po ukončení projektu. Takto by sa mohla podporiť inštitucionalizácia strednodobej a dlhodobej kultúry spolupráce, ktorá by popri zdrojoch z rozpočtu Spoločenstva hľadala nové spôsoby financovania;

50. domnieva sa, že pokiaľ ide o opatrenia právneho charakteru, ktoré by sa mali realizovať s cieľom dopomôcť tomuto nástroju k úspechu v rámci celej EÚ, najväčšiu zodpovednosť by mala niesť Komisia s technickou podporou Výboru regiónov;

51. navrhuje Európskej komisii zintenzívniť interné informačné opatrenia zamerané na generálne riaditeľstvá s cieľom rozšíriť poznanie EZÚS ako nástroja pri uskutočňovaní sektorových politík Európskej únie;

52. deklaruje svoju ochotu spolupracovať s inštitucionálnymi aktérmi v prospech uvedených podporných opatrení.

Úloha Výboru regiónov

53. pripomína, že má k dispozícii špecifické poradné právomoci v oblasti nadnárodnej spolupráce v zmysle článku 265 Zmluvy o ES:

— územná spolupráca a najmä EZÚS patria medzi hlavné priority súčasného politického mandátu Výboru regiónov a nového protokolu o spolupráci s Komisiou;

— článok 5 stanovuje, že členovia EZÚS majú povinnosť informovať Výbor regiónov o budúcich dohovoroch a registrácii a/alebo uverejnení stanov; to otvára priestor na vypracovanie „európskeho registra“ EZÚS pri Výbore regiónov, ako to pôvodne požadoval sám Výbor regiónov vo svojom stanovisku k návrhu nariadenia z roku 2004 (CdR 62/2004 fin);

54. potvrdzuje svoj zámer zohrávať zásadnú úlohu pri informovaní o nástroji EZÚS a jeho propagácii prostredníctvom politickej aktivizácie, iniciatív v oblasti komunikácie, vytvárania sietí na výmenu skúseností a osvedčených postupov, študijných činností;

55. zdôrazňuje, že bola vytvorená skupina územných expertov pre EZÚS s úlohou monitorovať prijímanie vnútroštátnych vykonávacích ustanovení a podporovať výmenu skúseností s vytváraním a riadením EZÚS na úrovni územných celkov;

56. zaväzuje sa, že bude poukazovať na možnosti, ktoré núkajú legislatívy tak členských štátov ako aj tretích štátov susediacich s Úniou s cieľom maximálne využiť možnosti spolupráce medzi územnými celkami Európskej únie a tretích krajín;

57. zintenzívni svoju spoluprácu s regionálnymi organizáciami z celej Európy s konkrétnymi a dlhodobými skúsenosťami v oblasti transeurópskej územnej spolupráce;

58. zdôrazňuje, že úzka medziinštitucionálna spolupráca schopná zapojiť európske inštitúcie, vlády členských štátov a miestne a regionálne územné celky je základným predpokladom úspechu EZÚS a územnej spolupráce.

V Bruseli 18. júna 2008

Predseda
Výboru regiónov
Luc VAN DEN BRANDE